

MINISTER
Rodziny i Polityki Społecznej

Warszawa, /zgodnie ze znacznikiem czasu/

DPS-IV.070.52.2020.KS

Pan
Stanisław Trociuk
Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich

Szanowny Panie Rzeczniku,

w nawiązaniu do wystąpienia z dnia 10 września br., znak: III.7065.241.2020.JA, dotyczącego postulatu zmiany sposobu ustalania opłat za pobyt w schroniskach dla osób bezdomnych i schroniskach dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi, dziękuję za przekazane stanowisko. Jednocześnie uprzejmie proszę o przyjęcie następujących informacji.

Z przepisów art. 97 ust. 1 i 5 nie wynika dowolność w ustalaniu zasad odpłatności za pobyt w ośrodkach wsparcia dla osób bezdomnych. Opłatę za pobyt w schronisku ustala podmiot kierujący (wydający decyzję o skierowaniu do schroniska dla osób bezdomnych dla danej osoby) uwzględniając przyznany zakres usług (por. wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 24 kwietnia 2020 r., sygn. akt I OSK 791/19). Natomiast rada gminy ustala zasady odpłatności, respektując przy tym postanowienia art. 97 ust. 1 zdanie drugie oraz ust. 2.

Co istotne przepis art. 97 ust. 5 ustawy o pomocy społecznej ma charakter upoważnienia ogólnego do wydania aktu prawa miejscowego. Ustawodawca wskazuje na obowiązek dopełnienia wymogu szczegółowości, tj. zobowiązanie rady gminy lub rady powiatu wyłącznie do wskazania w podjętej uchwale szczegółowych zasad ponoszenia odpłatności za pobyt w ośrodkach wsparcia i mieszkaniach chronionych – okoliczności i przesłanek, które powinny być brane pod uwagę przy ustalaniu wysokości opłaty. Z kolei organ powinien działać ściśle w granicach tego upoważnienia i określić wyłącznie granice, w ramach których opłata powinna zostać ustalona przez uprawnione podmioty.

Należy zatem przychylić się do poglądu wyrażonego w cytowanym przez Rzecznika wyroku WSA w Białymstoku, który stwierdził, że „swoboda prawotwórcza organu stanowiącego jednostki samorządu terytorialnego jest ograniczona całokształtem i celem przepisów normujących dziedzinę, której dany akt, wydany w oparciu o upoważnienie

dotyczy”. Sąd stwierdził również że „kryteria odpłatności za pobyt w jednostce organizacyjnej pomocy społecznej powinny być odniesione do celu przepisów regulujących zadania stawiane poszczególnym jednostkom pomocy społecznej”. Należy bowiem zwrócić uwagę, że głównym celem ustalania odpłatności za pobyt w ośrodkach wsparcia nie jest zapewnienie istotnego źródła pokrycia kosztów prowadzenia placówek. Mają one natomiast istotny wymiar symboliczny i edukacyjny, związany ze specyfiką grupy, której świadczone jest wsparcie. Ich zadaniem jest przeciwdziałanie uzależnieniu się osób bezdomnych od całkowicie darmowego schronienia oraz uświadamianie odpowiedzialności (także finansowej) za własny los.

W odniesieniu do aktów prawa miejscowego podejmowanych na podstawie upoważnień zawartych w ustawie o pomocy społecznej należy w tym względzie przywołać podstawowe zasady pomocy społecznej zawarte w art. 2 -4 ww. ustawy, tj. subsydiarność pomocy społecznej, indywidualizacja form i zakresu pomocy, konieczność współdziałania osób i rodzin korzystających ze świadczeń z organem pomocy społecznej w celu wyjścia z trudnej sytuacji życiowej. Jedną z zasad pomocy społecznej jest również konieczność uwzględnienia możliwości pomocy społecznej (art. 3 ust. 4 ww. ustawy). Skoro na barkach gmin leży finansowy ciężar zapewnienia schronienia osobom bezdomnym, to nie można od gmin oczekiwać całkowitego przejęcia kosztów tej formy pomocy w sytuacji, gdy osoby korzystające z pomocy mogą w tych kosztach partycypować.

WSA w cytowanym powyżej wyroku ustalił wynikające z art. 97 ust. 1 i ust. 5 ustawy z 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej kryteria odpłatności za pobyt w ośrodkach wsparcia (zakres usług, wymiar świadczeń przysługujących nieodpłatnie i faktyczny sposób wykorzystania działalności placówki). Wśród kryteriów ustalanych z powołanych przepisów nie wynika, aby wysokość dochodu osób bezdomnych była głównym i jedynym słusznym czynnikiem regulującym wysokość odpłatności.

Warto również podkreślić, że przywołane upoważnienie nie obejmuje kwestii zwalniania z odpłatności, jednakże na podstawie art. 104 ust. 4 ustawy o pomocy społecznej w przypadkach szczególnie uzasadnionych możliwe jest odstępianie od żądania zwrotu wydatków gminy na pobyt osoby skierowanej w schronisku.

Z poważaniem

z up. Ministra Rodziny i Polityki Społecznej

Stanisław Szwed

Sekretarz Stanu

/-podpisano kwalifikowanym podpisem elektronicznym/